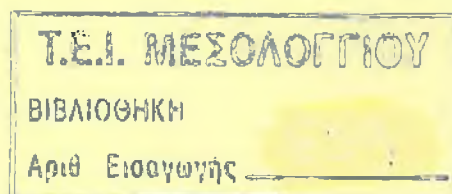

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Σ.Σ.Ο.Ε.

Πτυχιακή Εργασία
Θέμα: "ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"

Σπουδάστρια: Ειρήνη Ρούμπου

Επιβλέπων:
Χρ. Τσουραμάνης, Καθηγητής

Μεσολόγγι 2002

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

- I. Το Κοινωνικό πρόβλημα της εκπαίδευσης.
- II. Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στοιχεία εξέλιξης από το 1993 μέχρι το 2002.
- III. Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια σήμερα. Ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα. Προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία τους.
- IV. Τα Τεχνολογικά ιδρύματα σήμερα. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία στοχεύουμε στην καλύτερη δυνατή προσέγγιση της έννοιας της εκπαίδευσης και την κατανόησή της ως κοινωνικό πρόβλημα. Προτείνοντας δε κάποια μέτρα αντιμετώπισης των ειδικότερων προβλημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσπαθούμε να βρούμε λύση στο κοινωνικό πρόβλημα “εκπαίδευση” με απώτερο σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής μας.

Αναλύεται σε τέσσερα μέρη όπου στο πρώτο γίνεται μια γενική αναφορά στην έννοια της εκπαίδευσης και οριοθετείται ως κοινωνικό πρόβλημα. Στο δεύτερο μέρος γίνεται χαρτογράφηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναφέροντας στοιχεία από παλαιότερα έτη μέχρι και σήμερα τα οποία μας βοηθάνε στην παρακολούθηση της εξέλιξής της. Στο τρίτο και τέταρτο μέρος αναφερόμαστε στα ειδικότερα

προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ αντίστοιχα. Κάνουμε μια μικρή ανάλυση και προτείνουμε τρόπους αντιμετώπισή τους .

Σημαντικότετη βοήθεια στην προετοιμασία της συγκεκριμένης εργασίας ήταν του Χρήστου Τσουραμάνη, καθηγητή του ΤΕΙ Μεσολογγίου. Δίχως την δική του βοήθεια η πραγμάτωση της πτυχιακής εργασίας θα ήταν πολύ δύσκολη και του οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ.

1. Το Κοινωνικό πρόβλημα της εκπαίδευσης.

Η κοινωνία είναι ένα σύστημα που αποτελείται από διάφορα τμήματα που συνδέονται μεταξύ τους και καθένα από τα οποία επιτελεί μια λειτουργία η οποία επιτελεί μια λειτουργία η οποία είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία του συνόλου.

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό και συνάμα είναι και μορφή εξειδικευμένης κοινωνικοποίησης των ατόμων που ασκείται κατά κανόνα από φορείς που βρίσκονται έξω από την οικογένεια και έχει ως περιεχόμενό της την μετάδοση γνώσεων, που αποτελεί και την βασική της λειτουργία, δεξιοτήτων και μορφών ενέργειας ή συμπεριφοράς, ενώ σε αυτή στηρίζεται η επιστημονική εξέλιξη που είναι απαραίτητη για την επιβίωση τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών κοινωνιών.

Επομένως κάθε σύστημα εκπαίδευσης για να θεωρείται επιτυχημένο θα πρέπει να μπορεί να εκπληρώσει την παραπάνω αποστολή του. Η μη μετάδοση ή η ατελής μετάδοση γνώσεων, δεξιοτήτων και τρόπων συμπεριφοράς που θα συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των εκπαιδευομένων και θα τους επιτρέψουν να

βελτιώσουν την κοινωνική αλλά και την οικονομική τους θέση συντελεί στην αποτυχία του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού συστήματος. Η αποτυχία αυτή είναι εύλογο πως επηρεάζει μεγάλες κοινωνικές ομάδες που ασκούν κοινωνική επιρροή, οφειλόμενη σε ανθρώπινη συμπεριφορά και μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με συλλογική δράση.

Λαμβάνοντας υπόψη λοιπόν τα στοιχεία τα οποία συνιστούν ένα κοινωνικό πρόβλημα όπου είναι κοινωνικές καταστάσεις που α) θεωρούνται από μεγάλες κοινωνικές ομάδες που διαθέτουν κοινωνική επιρροή ότι τις απειλούν, β) η απειλή αυτή στρέφεται εναντίον αυτών, γ) οφείλονται σε ανθρώπινη συμπεριφορά και δ) η αντιμετώπισή τους προϋποθέτει συλλογική ανθρώπινη δράση, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εκπαίδευση διαθέτει το σύνολο των στοιχείων που συνιστούν ένα κοινωνικό πρόβλημα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αναφερόμενοι στο κοινωνικό πρόβλημα της εκπαίδευσης θα πρέπει να επικεντρωθούμε στη επιτυχία ή την αποτυχία ενός εκπαιδευτικού συστήματος στην εκπλήρωση της αποστολής του.

Η ύπαρξη ενός “τέλειου” εκπαιδευτικού συστήματος του οποίου τα προϊόντα θα έχουν πλήρη αναγνώριση από το κοινωνικό περιβάλλον που θα κληθεί να τα καταναλώσει είναι κάτι το εντελώς σχετικό και το ίδιο ισχύει και για το αντίθετο. Κρίνοντας επομένως αντικειμενικά τα πράγματα θα μπορούσαμε να πούμε πως στις

περισσότερες περιπτώσεις διαπιστώνει κανείς μια μέση κατάσταση.

Μια διαρκής βελτίωση του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος εναρμονισμένη με τις κοινωνικές και τις τεχνολογικές εξελίξεις των σημερινών κοινωνιών θα μπορούσε να προσφέρει κάποιες επίκαιρες και ίσως πιο αποτελεσματικές λύσεις στα ειδικότερα προβλήματα που αυτό θα πρέπει συνεχώς να αντιμετωπίζει.

II. Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στοιχεία εξέλιξης από το 1993 μέχρι το 2002.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΑΣΑ, η χώρα μας χαρακτηρίζεται από γενικότερη άνοδο του μορφωτικού της επιπέδου. Ειδικότερα, το 12% του ελληνικού πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών έχει αποκτήσει πανεπιστημιακούς τίτλου σπουδών, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε άλλες χώρες ευρωπαϊκές χώρες είναι πολύ χαμηλότερο (Αυστρία 6%, Ιταλία 9%, Δανία και Πορτογαλία 7%).

Παίρνοντας στοιχεία από έρευνα που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Έθνος της Κυριακής" παρατηρούμε μια αλματώδη διεύρυνση τόσο σε ότι αφορά τον αριθμό των τμημάτων, όσο και, κυρίως, σε ότι αφορά τον αριθμό των φοιτητών. Ο αριθμός των εισαγόμενων κατ' έτος φοιτητών από 42.000 το 1993, σήμερα (2002) διπλασιάστηκε. Και ειδικότερα βλέποντας τα παρακάτω στοιχεία που μας δίνει η εφημερίδα εύκολα συμπεραίνουμε ότι είχαμε σπουδαία εξέλιξη από το 1993 μέχρι το 2002

<u>ΑΕΙ</u>	<u>1993</u>	<u>Ποσοστό</u> <u>Μεταβολής</u>	<u>2002</u>
Αριθμός ιδρυμάτων	18	-	20
Αριθμός τμημάτων	180	+31,7%	237
Αριθμός εισαγόμενων φοιτητών κατ' έτος	22.000	+81,8%	40.000
Αριθμός προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών	51	+356,9%	233
Αριθμός ειδίκεύσεων (Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων Ειδίκευσης)	134	+285,8%	517
Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών	-	-	12.000
Αριθμός υπηρετούντων μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού	6.300	+46,0%	9.200
Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δισ. δρχ.)	21,2	+151,4%	53,3
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δισ. δρχ.)	27,0	+93,7%	52,3

<u>ΤΕΙ</u>	<u>1993</u>	<u>Ποσοστό Μεταβολής</u>	<u>2002</u>
Αριθμός ιδρυμάτων	12	-	14
Αριθμός τμημάτων	121	+40.5%	170
Αριθμός εισαγόμενων φοιτητών κατ' έτος	20.000	+115.0%	43.000
Αριθμός μελών Εκπαιδευτικού προσωπικού	2.000	+35,0%	2.700
Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δισ. δρχ.)	4,8	+470,9%	27,4
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δισ. δρχ.)	3,0	+553,3%	19,6

<u>Σύνολο εισαγόμενων φοιτητών σε ΑΕΙ – Τ.Ε.Ι.</u>	<u>1993</u>	<u>Ποσοστό Μεταβολής</u>	<u>2002</u>
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών κατ' έτος	42.000	+97,6%	83.000

Ελληνικό ανοιχτό πανεπιστήμιο	<u>1993</u>	<u>Ποσοστό Μεταβολής</u>	<u>2002</u>
Αριθμός προπτυχιακών φοιτητών	0		6.000
Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών	0		5.000

Πηγή: Έθνος της Κυριακής, 08-09-2002

Την εξέλιξη αυτή ακολούθησε, όπως ήταν επόμενο, και η αναθεώρηση του Ν. 1404/83 όπου αφορούσε την διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και την ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής.

Όσπου τελικά κατέληξε στην ψήφιση του Ν.2916/01 ο οποίος εκδόθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως την 11^η Ιουνίου 2001 (αρ. Φύλλου 114). Με τον αυτόν τον νόμο γίνεται αναδιάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης με τρόπο τέτοιο που κατατάσσει και τα Τ.Ε.Ι. στα ανώτατα ιδρύματα.

Κατά τον νόμο αυτό η αποστολή των Πανεπιστημίων είναι διαφορετική από την αποστολή των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων. Εντούτοις η διάκριση θεωρητικής και εφαρμοσμένης εκπαίδευσης παραμένει σε ισχύ. Η θεωρητική παρέχεται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία και Σχολή Καλών Τεχνών) και η εφαρμοσμένη από τα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα.

Συγκεκριμένα ο νόμος αναφέρει:

1. α) Η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς : αα) τον πανεπιστημιακό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και ββ) τον τεχνολογικό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

β) Τα ιδρύματα των δύο τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης λειτουργούν συμπληρωματικά, με διακριτές φυσιογνωμίες και με ρόλους, σκοπό και αποστολή που διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για το πανεπιστημιακό τομέα και για τον τεχνολογικό τομέα.

γ) Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται ο όρος «Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα» νοούνται τα ιδρύματα που ήδη λειτουργούν, τα οποία ανήκουν στον πανεπιστημιακό τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης και θα αποκαλούνται εφεξής «Πανεπιστήμια».

2. Στο πλαίσιο της αποστολής των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως καθορίζεται στο άρθρο 1 του Ν. 1268/1982 (ΦΕΚ 87 Α΄) και αντιστοίχως στο άρθρο 1 του Ν. 1404/1983 (ΦΕΚ 173 Α΄), ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της τέχνης, στην παραγωγή νέας γνώσης με τη βασική και εφαρμοσμένη έρευνα και στην υψηλή και ολοκληρωμένη, θεωρητική και εφαρμοσμένη

κατάρτιση του επιστημονικού, τεχνολογικού και καλλιτεχνικού δυναμικού της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα έχουν σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 28 του Ν 1404/1983, όπως τροποποιείται με τον παρόντα νόμο, την ευθύνη του σχεδιασμού και της οργάνωσης των μεταπτυχιακών σπουδών στην Ελλάδα και την αρμοδιότητα για την χορήγηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων.

β) Τα ιδρύματα του τεχνολογικού τομέα δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιοτικής στάθμης, τα οποία, με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική κατάρτισή τους:

αα) Αποτελούν συνδετικό κρίκο μεταξύ γνώσης και εφαρμογής, αναπτύσσοντας την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών και των τεχνών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

ββ) Μεταφέρουν, χρησιμοποιούν και προάγουν σύγχρονη τεχνολογία, καθώς επίσης και μεθόδους, πρακτικές και τεχνικές στο χώρο των εφαρμογών.

Στο πλαίσιο αυτό, τα ιδρύματα του τεχνολογικού τομέα συνδυάζουν την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υπόβαθρου σπουδών με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση, ενώ παράλληλα διεξάγουν κυρίως τεχνολογική έρευνα, όπως εκάστοτε ορίζεται αυτή και αναπτύσσουν τεχνογνωσία και καινοτομίες στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

III. Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια σήμερα.
Ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα.
Προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία τους.

Το συγκεκριμένο μέρος της πτυχιακής εργασίας στοχεύει στην κατανόηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο πανεπιστημιακός χώρος και θα συμβάλει στον προσδιορισμό μεταρρυθμίσεων που θεωρούνται αναγκαίες για να πάρει το πανεπιστημιακό μας σύστημα ποιοτικές και ποσοτικές διαστάσεις ανάλογες με τις διαστάσεις των πανεπιστημιακών συστημάτων των αναπτυγμένων χωρών.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και η ολοένα εξέλιξη της είχε ως αποτέλεσμα την κατάργηση των ορίων σε όλες τις μορφές της παγκόσμιας επικοινωνίας. Οι εξελίξεις αυτές είχαν καταλυτικές επιπτώσεις στη δομή των Πανεπιστημίων, στα προγράμματα σπουδών, στην αύξηση των αναγκών για καλύτερη και περισσότερη εκπαίδευση και έρευνα, στη διεύρυνση της ιδιότητας του φοιτητή, στη συνεργασία των Πανεπιστημίων με τις επιχειρήσεις και τη διοίκηση, κ.α. από την άλλη μεριά όμως τα πανεπιστήμια βρέθηκαν, ακόμη και στις πλέον ανεπτυγμένες χώρες, απροετοίμαστα για νέους ρόλους του

μεγέθους και της ποιότητας που απαιτεί η νέα τάξη πραγμάτων. Προκλήθηκε έτσι ένας πανικός που εκφράστηκε με μια χιονοστιβάδα αλλαγών και προσαρμογών στη τριτοβάθμια εκπαίδευση προκειμένου να αντεπεξέλθει στις νέες αυξημένες απαιτήσεις.

Οι βασικές παράμετροι που προσδιορίζουν το χαρακτήρα και τη δυναμική των εξελίξεων είναι : α) οι ποιοτικές μεταλλαγές που συντελέστηκαν στο οικοδόμημα της επιστημονικής σκέψης, β) η αλλαγή στο χαρακτήρα της τεχνολογίας και γ) οι δυνατότητες που δημιουργήθηκαν για την κωδικοποίηση της γνώσης και τη διακίνηση της πέρα από κάθε εμπόδιο χρόνου και απόστασης.

Βλέπουμε σταδιακά να αυξάνεται ο ρόλος της εξειδικευμένης και κωδικοποιημένης γνώσης στη διαδικασία της παραγωγής σε βάρος της απλής εργατικής και μηχανικής δύναμης. Η γνώση όμως, σε αντίθεση με την εργασία, τα μηχανήματα και τη γη που μέχρι πρότινος αποτελούσαν τους κύριους συντελεστές τη παραγωγής, από τη στιγμή που θα παραχθεί είναι στη διάθεση σχεδόν όλων των ενδιαφερομένων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποθάρρυνση των επιχειρήσεων να δαπανούν μεγάλα χρηματικά ποσά για ερευνητικούς σκοπούς.

Η απροθυμία αυτή των επιχειρήσεων μετατόπισε το βάρος της ευθύνης για την παραγωγή νέας γνώσης στο κοινωνικό σύνολο, το οποίο στην περίπτωση αυτή εκφράζεται από τα ιδρύματα που παράγουν νέα γνώση. Εδώ ανήκουν τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα ή

ινστιτούτα, τα οποία για να ανταποκριθούν στο νέο τους ρόλο πρέπει να χρηματοδοτηθούν γενναιόδωρα από την κοινωνία.

Με τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της ευθύνης των πανεπιστημίων στην νέα κοινωνία έρχονται αντιμέτωπα και με νέες προκλήσεις. Οι προκλήσεις αυτές χωρίζονται σε δύο κατηγορίες σε αυτές που παράγονται από τις διεθνείς εξελίξεις και, κατά συνέπεια, επηρεάζουν τα Πανεπιστήμια σε όλες τις χώρες και σε εκείνα που σχετίζονται με τον ελληνικό χαρακτήρα της κρίσης.

Οι σημαντικότερες προκλήσεις που δέχεται το πανεπιστήμιο λόγω των μεταλλαγών στην τεχνολογία και στην οικονομία αφορούν:

- Στην αλλαγή και στη διεύρυνση του χάρτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (νέα τμήματα, νέες ειδικότητες, μαζικοποίηση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης),
- Στην αυξημένη ζήτηση για στελεχιακό δυναμικό υψηλής επαγγελματικής κατάρτισης (ως αποτέλεσμα της πίεσης του διεθνούς ανταγωνισμού),
- Στην ανάγκη ανταπόκρισης του πανεπιστημιακού συστήματος στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης και στις προσαρμογές που είναι απαραίτητες για τη σύγκλιση της εκπαιδευτικής πολιτικής στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Στην αυξημένη ζήτηση για νέα γνώση
- Στην ανάγκη ικανοποίησης της ζήτησης που σχετίζεται με την επικαιροποίηση της γνώσης, εξέλιξη που αναδεικνύει το θέμα της δια βίου

εκπαίδευσης ως κυρίαρχο εκπαιδευτικό πρόβλημα, το οποίο απαιτεί την οργανική ένταξή του στο σύστημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- Στην ανάγκη ανάπτυξης δικτύων συνεργασίας ανάμεσα στα Πανεπιστήμια των άλλων χωρών και ειδικότερα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Στην απαίτηση για μεγαλύτερη και συστηματικότερη συνεργασία των Πανεπιστημίων με τον κόσμο της οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά οι προκλήσεις που δέχεται το πανεπιστήμιο λόγω ελληνικού χαρακτήρα που προκαλούν την κρίση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αναζητηθούν στα εξής:

- Στην άναρχη ανάπτυξη του πανεπιστημιακού μας συστήματος. Τα τελευταία τριάντα χρόνια έγιναν πολύ σημαντικά πράγματα στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Έγινε μια σημαντική ανάπτυξη του πανεπιστημιακού μας συστήματος αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των φοιτητών, πολλαπλασιάστηκε ο αριθμός του διδακτικού προσωπικού και συγχρόνως (την τελευταία δεκαετία) ενισχύθηκαν αισθητά η επιστημονική έρευνα και οι μεταπτυχιακές σπουδές. Η ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε όμως έγινε χωρίς προγραμματισμό με αποτέλεσμα όχι μόνο να μην είναι ακόμη σε θέση να ανταποκριθεί στις προσδοκίες της ελληνικής κοινωνίας και στις απαιτήσεις της εποχής, αλλά και τη δημιουργία σοβαρών προβλημάτων όπως είναι α)ο σχηματισμός νησιδων υποβαθμισμένων σπουδών,

που προέκυψε από την απότομη αναβάθμιση σε πανεπιστημιακό επίπεδο ορισμένων σχολών μη πανεπιστημιακής στάθμης, β) την εξέλιξη ορισμένων πανεπιστημίων σε δυσκολοκυβέρνητα μεγαθήρια, επειδή αρκετά από τα νέα τμήματα που δημιουργήθηκαν, χωρίς την απαιτούμενη μελέτη, ιδρύθηκαν στα δυο μεγάλα πανεπιστήμια της χώρας (Αθηνών και Θεσσαλονίκης), ενώ σε ορισμένα από τα νέα υπάρχει αφθονία χώρου και η απαιτούμενη υποδομή για να δεχθεί την ίδρυση νέων τμημάτων, γ) η μη αξιοκρατική εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού. Η πολιτεία προκειμένου να αντιμετωπίσει τη μεγάλη ανάγκη σε ανώτερο διδακτικό προσωπικό προτίμησε την ολιγότερο δαπανηρή και από πολιτικής φύσης την περισσότερο πρόσφορη λύση της «αναβάθμισης» των βοηθών που είχαν διδακτορικό σε λέκτορες (Ν. 1268/82), ανεξάρτητα από την ποιότητα του διδακτορικού. Έτσι πολλοί από τους νέους λέκτορες δεν είχαν τα προσόντα ώστε να αναλάβουν τις ευθύνες που τους ανατέθηκαν.

- Στο αναχρονιστικό και έντονα γραφειοκρατικό θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και στις υπερβολές που έγιναν κατά την προσπάθεια εκδημοκρατισμού του (Ν. 1268/82).

- Στην ανεπάρκεια των πόρων που διατίθενται για την παιδεία γενικά και τα πανεπιστήμια ειδικότερα. Οι δαπάνες για την ανώτατη εκπαίδευση βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα όχι μόνο επειδή οι συνολικές δαπάνες για την παιδεία στην Ελλάδα διαμορφώνονται σε χαμηλότερα

επίπεδα σε σύγκριση με τα επίπεδα των άλλων χωρών, αλλά και διότι το μερίδιο της ανώτατης εκπαίδευσης στη συνολική χρηματοδότηση της παιδείας είναι στη χώρα μας χαμηλότερο από εκείνο των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Στον ασφυκτικό εναγκαλισμό του πανεπιστημίου από το κράτος και τα κόμματα. Το μεγαλύτερο εμπόδιο στη λειτουργία των Πανεπιστημίων είναι οι απαράδεκτες για ανεπτυγμένη χώρα παρεμβάσεις από το κράτος και τα κόμματα. Από τη μια το κόστος από τις καθυστερήσεις στη λήψη αποφάσεων είναι συχνά απαγορευτικό, ενώ η έλλειψη ευελιξίας ακυρώνει πολλές προσπάθειες για πρόοδο και αποτελεσματική διαχείριση των πόρων λόγω, κυρίως, της αυξημένης πολυπλοκότητας που εμφανίζουν τα προβλήματα και της ταχύτητας με την οποία συμβαίνουν οι αλλαγές. Από την άλλη η ανελαστικότητα που παρουσιάζουν οι ρυθμιστικοί κανόνες εμποδίζει την εισαγωγή καινοτομικών στοιχείων στη λειτουργία και στην ανάπτυξη των Πανεπιστημίων και αποθαρρύνει τα άτομα και τους φορείς να παίρνουν πρωτοβουλίες και να εισηγούνται αλλαγές και προσαρμογές στα ταχύτατα μεταβαλλόμενες συνθήκες. Τα προβλήματα που προκύπτουν, ως αποτέλεσμα των αδυναμιών αυτών, μεγεθύνονται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι ζούμε σε ένα ανοιχτό και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον, το οποίο απαιτεί γρήγορες αποφάσεις και συχνές προσαρμογές. Επιπλέον με τον Ν. 1268/82

επιχειρήθηκε και σε μεγάλο βαθμό επιτεύχθηκε εκσυγχρονισμός και εκδημοκρατισμός του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ. Μέσω αυτού θεσμοθετήθηκε η ανάμειξη των κομμάτων στα πανεπιστημιακά πράγματα, η οποία μετατρέπει τα Πανεπιστήμια σε χώρους σκληρής κομματικής αντιπαράθεσης και σε αρένα ανεξέλεγκτης δράσης μειοψηφιών, που συχνά δεν έχουν καμία σχέση με τα θέματα με τα οποία απασχολούνται τα Πανεπιστήμια.

- Στις αδυναμίες του συστήματος επιλογής των φοιτητών και στη θεσμοθετημένη χαλαρότητα που χαρακτηρίζει τις σπουδές. Το σύστημα επιλογής των φοιτητών καλλιεργεί την ικανότητα προς απομνημόνευση, με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζει επιλογή των φοιτητών σύμφωνα με τις ικανότητες τους, έτσι πολύ συχνά να αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις σπουδές επειδή οι απαιτήσεις των τμημάτων αυτών ξεπερνούν τις δικές τους ικανότητες, επιπλέον παρουσιάζουν αδυναμία στην κριτική ανάλυση και θεώρηση των φαινομένων. Από την άλλη η θεσμοθετημένη χαλαρότητα των σπουδών προκαλεί τα εξής προβλήματα:

- i) πρώτον η φοιτητική ιδιότητα χάνεται μόνο με την απόκτηση του πτυχίου και
- ii) δεύτερον η ευχέρεια που έχουν οι φοιτητές να μεταφέρουν χωρίς όριο τα μαθήματα από το ένα έτος στο άλλο.

Όταν ένας φοιτητής μπορεί να θεωρηθεί τελειόφοιτος χωρίς να έχει περάσει ούτε ένα

μάθημα ή να πάρει το πτυχίο του μετά από είκοσι χρόνια γεννιέται το εξής ερώτημα: τι επίπεδο γνώσεων αντιπροσωπεύει ένα πτυχίο που αποκτάται κάτω από τέτοιες συνθήκες και μάλιστα σε μια εποχή που οι γνώσεις απαρχαιώνονται κάθε πέντε ως επτά χρόνια; Κανένα, απλά πιστοποιεί ότι ο φοιτητής που διαθέτει αυτό το πτυχίο το κατέχει νομίμως.

- Στην ανεπάρκεια του συστήματος να ικανοποιήσει την υψηλή κοινωνική ζήτηση για πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Με την αδυναμία που παρουσιάζει η χώρα μας να προσφέρει θέσεις στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ σε όλα τα ελληνόπουλα που επιθυμούν και μπορούν να κάνουν σπουδές σε τριτοβάθμιο επίπεδο ευνοεί την ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων ή την εξαγωγή των φοιτητών σε πανεπιστήμια του εξωτερικού προκειμένου να απορροφηθούν όλοι. Το επίπεδο σπουδών των πανεπιστημίων αυτών είναι κατά πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο επίπεδο των ελληνικών ΑΕΙ, γεγονός που δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό.

- Στην έλλειψη οράματος για το μέλλον, γεγονός που δημιουργεί ασάφειες ως προς τους σκοπούς και σύγχυση ως προς τους στόχους.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν ολόκληρο το φάσμα των παραγόντων που προκαλούν την κρίση στο ελληνικό Πανεπιστήμιο. Μια κρίση που θα παίρνει διαρκώς και μεγαλύτερες διαστάσεις αν δε δημιουργηθούν έγκαιρα οι προϋποθέσεις για το ξεπέρασμά τους. Με μια πρώτη ματιά η αντιμετώπιση της κρίσης μπορεί να γίνει μόνο στο

πλαίσιο ενός συνολικού σχεδιασμού καθολικής θεώρησης του χώρου που καλύπτει τη μεταλυκειακή εκπαίδευση.

Η αποστολή του Πανεπιστημίου όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 16 του Συντάγματος και στις διατάξεις των άρθρων 1 του Ν.1268/82 και 27 του Ν. 2083/92 αναφέρεται στην παραγωγή και μετάδοση της γνώσης με την έρευνα και τη διδασκαλία, στη διαμόρφωση υπευθύνων ανθρώπων με επιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και στη συμβολή των ΑΕΙ στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου. Σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής μας θα πρέπει να συμπληρωθεί με την αναγνώριση ρόλου ευθύνης στο Πανεπιστήμιο στους τομείς της δια βίου εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης του στελεχιακού δυναμικού της χώρας, της ανάπτυξης σχέσεων συνεργασίας με τον κόσμο της οικονομίας, της συμμετοχής του στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, της διαμόρφωσης ελληνικής ταυτότητας για το Πανεπιστήμιο του μέλλοντος, της προώθησης της ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της ανάπτυξης πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της διεθνούς θέσης και εικόνας της χώρας.

Για την εκπλήρωση της πολυδιάστατης αποστολής του, το Πανεπιστήμιο πρέπει να αναπτύξει μηχανισμούς, να θέσει στόχους, να διαμορφώσει πολιτική και να εξειδικεύσει μέτρα

δράσης σε όλους τους τομείς που αναφέρονται πιο πάνω. Η ελληνική κοινωνία (πολιτεία) αν πράγματι είναι αποφασισμένη να αναπτύξει ένα πανεπιστημιακό σύστημα ικανό να στηρίξει τις μακροχρόνιες επιδιώξεις της χώρας για οικονομική και κοινωνική πρόοδο, αλλά και για ενεργό παρουσία στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Βαλκανίων.

Ανάμεσα στα θέματα που συγκροτούν το περιεχόμενο ενός μακροχρόνιου σχεδίου αναδόμησης και ανάπτυξης του πανεπιστημιακού συστήματος, προτεραιότητα που πρέπει να έχουν:

- Ο θεσμικός εκσυγχρονισμός του συστήματος,
- Η εισαγωγή θεσμών αποτελεσματικότητας και ελέγχου. Είναι απαραίτητο να αναζητηθούν μηχανισμοί και εργαλεία που θα επιτρέπουν στη διοίκηση του Πανεπιστημίου να ελέγχει τη διαχρονική πορεία του συστήματος, να διορθώνει τα λάθη και να το αναπροσαρμόζει στις εκάστοτε απαιτήσεις των καιρών. Εδώ θα δανειστούμε έννοιες από το χώρο της διοικητικής επιστήμης, όπως οι όροι του Στρατηγικού σχεδιασμού, της διαχείρισης και της αξιολόγησης, αφού από άποψη λειτουργίας το Πανεπιστήμιο δε διαφέρει παρά σε ελάχιστες πλευρές από έναν μεγάλο οργανισμό ή μια μεγάλη επιχείρηση.
- Η ποιοτική αναβάθμιση και διεύρυνση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, οι περιορισμένες σπουδές ούτε τα άτομα (φοιτητές) διασφαλίζουν στην προσπάθειά τους βρουν εργασία, ούτε τις ανάγκες της κοινωνίας εξυπηρετούν.

Αποτελεσματικό μέτρο στην προσπάθεια αναβάθμισης του διδακτικού και ερευνητικού έργου των ΑΕΙ θεωρείται η εισαγωγή μηχανισμών αξιολόγησης του έργου που πραγματοποιείται τόσο σε επίπεδο Τμήματος όσο και σε επίπεδο ΑΕΙ, καθώς και η αλλαγή των μεθόδων εκπαίδευσης. Η ασυνήθιστη ταχύτητα με την οποία αυξάνονται και συγχρόνως απαρχαιώνονται οι γνώσεις (κάθε πέντε περίπου χρόνια), καθώς και από την ανάγκη για πολύπλευρη κατάρτιση των πτυχιούχων μας κατευθύνει την πανεπιστημιακή μας εκπαίδευση στη δημιουργία μηχανισμών και υποδομής ώστε να παρέχεται δια βίου εκπαίδευση και στην εισαγωγή προγραμμάτων σπουδών συμπληρωματικής ειδίκευσης.

- Η επέκταση και ολοκλήρωση του συστήματος, έτσι ώστε να είναι σε θέση να προσφέρει εκπαίδευση ποιότητας στο σύνολο της ελληνικής νεολαίας που μπορεί και θέλει να ακολουθήσει πανεπιστημιακές σπουδές, αλλά και να δέχεται φοιτητές από άλλες χώρες, το επιχείρημα του κορεσμού και το επιχείρημα της αδυναμίας των ελληνικών ΑΕΙ να εκπαιδεύσουν μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών λόγω έλλειψης υποδομής είναι σαθρά στη βάση τους. Είναι απαραίτητο να συνδυαστεί με την ολοκλήρωση των νέων Πανεπιστημίων, αλλά και με την ανάπτυξη ορισμένων παλαιών που ακόμα είναι μικρά σε μέγεθος. Επιπλέον όλα τα ΑΕΙ που βρίσκονται εκτός Αθηνών και Θεσσαλονίκης δε αντιμετωπίζουν πρόβλημα χώρου. Τέλος η αύξηση

δεν θα πρέπει να είναι αναλογικά η ίδια για όλα τα τμήματα.

- Η διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα του πανεπιστημίου, αυτό δε σημαίνει ότι ο δημόσιος χαρακτήρας του Πανεπιστημίου είναι ασυμβίβαστος με την χρηματοδότησή του, κατά ένα μέρος, από ιδιωτικές πηγές. Επίσης όταν ομιλούμε για το δημόσιο Πανεπιστήμιο εννοούμε ότι αυτό προσφέρει σπουδές υψηλής ποιότητας. Αυτό απαιτεί μεγαλύτερη σπατάλη προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες και να μην συμβάλουμε στην ανάπτυξη μεγάλης αγοράς στο χώρο της μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την οποία προσπαθούν να εκμεταλλευτούν ισχυρά ιδιωτικά συμφέροντα.

- Η διατήρηση του θεσμού της δωρεάν παιδείας, σε συνδυασμό με την αναζήτηση συμπληρωματικών πηγών χρηματοδότησης της πολυδάπανης ανώτατης εκπαίδευσης, Με τα σημερινά δεδομένα η αναζήτηση από ιδιωτικές πηγές πόρων είναι εκ τωνών ουκ άνευ αν θέλουμε να διατηρήσουμε υψηλό το επίπεδο σπουδών. Αρκεί η χρηματοδότηση να γίνεται με τρόπους διαφανείς και να μη συνεπάγεται δεσμεύσεις που αντιστρατεύονται τους σκοπούς του πανεπιστημίου.

- Η προετοιμασία του συστήματος ώστε να αποκτήσει ταυτότητα στο ευρωπαϊκό χώρο και να καταστεί ανοιχτό στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Εδώ χρειάζεται μια στρατηγική ανάπτυξης και αναβάθμισης του συστήματος που θα στηριχθεί στις δυνάμεις του τόπου και στην αρχή της

διαφοροποίησης θα επιτρέψει στην Ελλάδα να καταστεί από χώρα εισαγωγής υπηρεσιών σε χώρα εξαγωγής εξειδικευμένων και ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών και εκπαίδευσης. Η χώρα δε έχει την πολυτέλεια να κατασπαταλά άσκοπα πόρους για τη λειτουργία Τμημάτων που η ύπαρξή τους οφείλεται σε λόγους «ιστορικούς» και αδράνειας. Προκειμένου το ελληνικό Πανεπιστήμιο να αποκτήσει ταυτότητα, είναι απαραίτητο να κάνει επιλογές και να θέσει προτεραιότητες ώστε σε ορισμένους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας να αποκτήσει πρωτοπορία ή και μοναδικότητα σε βαθμό που η χώρα να επιλέγεται ως κέντρο μάθησης και από νέους της Ευρώπης, της Βαλκανικής και της Μέσης Ανατολής. Μάλιστα σε ορισμένους κλάδους, η Ελλάδα πρέπει να συγκεντρώσει δυνάμεις και να δημιουργήσει κέντρα αριστείας.

IV. Τα Τεχνολογικά ιδρύματα σήμερα. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία τους.

Τα Τ.Ε.Ι. ανήκουν, μαζί με τα ΑΕΙ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και όπως είδαμε παραπάνω με τον Ν.2916/01 γίνεται αναδιάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης με τρόπο τέτοιο που κατατάσσει τα Τ.Ε.Ι. στα ανώτατα ιδρύματα.

Τα ανώτατα τεχνολογικά ιδρύματα του ν. 2916/01 έχουν την ίδια οργανωτική διάρθρωση με τα Πανεπιστήμια (παρέχεται από ν.π.δ.δ. με πλήρη αυτοδιοίκηση από καθηγητές που απολαύουν προσωπικής ανεξαρτησίας ανάλογης με εκείνη των δικαστικών λειτουργών), αλλά διαφορετική αποστολή (τα Πανεπιστήμια παρέχουν θεωρητική εκπαίδευση και τα τεχνολογικά ιδρύματα εφαρμοσμένη).

Αυτή η εξέλιξη όμως δημιούργησε την προϋπόθεση της αντίστοιχης εξέλιξης και ανάπτυξης του διδακτικού προσωπικού των ΤΕΙ ώστε να μπορέσουν να προετοιμάσουν τους εκπαιδευόμενους να αντεπεξέλθουν στις αυξημένες από αυτούς απαιτήσεις. Αυτό αποτελεί και το βασικότερο πρόβλημα των ΤΕΙ.

Δεν θα ήταν δυνατό, οι ραγδαίες εξελίξεις που προκλήθηκαν με την ανάπτυξη της τεχνολογίας να αφήσουν ανέπαφα τα ΤΕΙ. Εφόσον επηρέασαν την εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό τους. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι με τον Ν. 2916/01 αναμορφώνεται τελείως ο χαρακτήρας των ΤΕΙ. Αφού πλέον οι προσδοκίες γίνονται μεγαλύτερες και το διδακτικό προσωπικό ορίζεται με πολύ πιο αυστηρά κριτήρια και απαιτούνται περισσότερα προσόντα.

Είναι πολύ λογικό τα ίδια προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ΑΕΙ να προβληματίζουν και τα Τ.Ε.Ι.. Το ειδικότερο πρόβλημα που καλούνται να προσπελάσουν τα Τ.Ε.Ι. είναι απόκτηση του κατάλληλα καταρτισμένου προσωπικού, είτε με αναβάθμιση του ήδη υπάρχων προσωπικού, είτε με πρόσληψη νέου.

Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Ν. 2916/01 τα προσόντα που συνθέτουν την ικανότητα του διδακτικού προσωπικού των Τ.Ε.Ι. είναι τα ακόλουθα:

1. το κύριο διδακτικό και ερευνητικό έργο ασκείται από το εκπαιδευτικό προσωπικό (Ε.Π.), το οποίο ανήκει σε μια από τις βαθμίδες Καθηγητή Τ.Ε.Ι., Αναπληρωτή Καθηγητή Τ.Ε.Ι., Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι. και Καθηγητή Εφαρμογών Τ.Ε.Ι..

2. α) τα μέλη του Ε.Π. των Τ.Ε.Ι., αναλόγως με τη βαθμίδα και το εκπαιδευτικό τους έργο, πρέπει να συνδυάζουν κατάλληλη θεωρητική κατάρτιση και βαθιά επαγγελματική εμπειρία στην παραγωγή και έχουν δυνατότητα συνεχούς επαφής

με την παραγωγική πραγματικότητα, στην έκταση που αυτό επιβάλλεται από τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά τους καθήκοντα.

β) προϋπόθεση για εκλογή σε θέση Καθηγητή Τ.Ε.Ι., Αναπληρωτή Καθηγητή Τ.Ε.Ι. και Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι. είναι η κατοχή διδακτορικού διπλώματος και για την εκλογή σε θέση Καθηγητή Εφαρμογών Τ.Ε.Ι., η κατοχή τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών. Η διδακτορική διατριβή, ο τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών και το όλο ερευνητικό ή επιστημονικό έργο των υποψηφίων πρέπει να είναι συναφή με το γνωστικό αντικείμενο ή την ειδικότητα, κατά περίπτωση, της θέσης που πρόκειται να πληρωθεί. Τη συνάφεια διαπιστώνει αρχικώς η τριμελής Εισηγητική Επιτροπή, που ορίζεται για κάθε εκλογή από μέλη του εκλεκτορικού σώματος, και τελικώς το οικείο εκλεκτορικό σώμα.

γ) η κρίση για εκλογή μελών Ε.Π. βασίζεται στο συνολικό διδακτικό και επαγγελματικό έργο των κρινόμενων και στη συνολική επιστημονική και ερευνητική τους δραστηριότητα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο οι καθηγητές που ήδη κατείχαν κάποια από τις παραπάνω θέσεις θα πρέπει να εξεταστούν και να κριθεί βάσει των προβλεπόμενων διαδικασιών αν πληρούν τις προϋποθέσεις για τις συγκεκριμένες θέσεις. Όπως είναι ευνόητο αυτό προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από πληθώρα καθηγητών των Τ.Ε.Ι.. Οι καθηγητές αυτοί χρησιμοποίησαν διάφορα επιχειρήματα

προκειμένου να πείσουν το Συμβούλιο της Επικρατείας ότι ο νόμος είναι αντισυνταγματικός και γι' αυτό δεν θα έπρεπε να τεθεί σε εφαρμογή, χωρίς βέβαια να φέρουν κανένα αποτέλεσμα, εφόσον δεν ισχύει κάτι τέτοιο.

Το Εκπαιδευτικό Προσωπικό του Ν. 1404/83 που στελεχώνει τα Τ.Ε.Ι. και το οποίο δεν κατέχει διδακτορικό δίπλωμα, δυστυχώς είμαστε σε θέση να μπορούμε να πούμε ότι δεν διαθέτει τις ικανότητες να ανταποκριθεί στις λειτουργίες του νέου πλαισίου.

Οι ικανότητες αυτού του εκπαιδευτικού προσωπικού μπορούν να προσδιοριστούν, αν γράψουμε ότι το ελληνικό Πανεπιστήμιο που τους παρήγαγε, βασίζεται στην αποστήθιση του ενός συγγράμματος. Δηλαδή, το ελληνικό Πανεπιστήμιο σε αντίθεση με τα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, δεν θεσμοθετεί τη μύηση του φοιτητή στην επιστημονική γνώση. Αυτό έχει ως συνέπεια ένας πτυχιούχος του ελληνικού Πανεπιστημίου να αγνοεί τους βασικούς κανόνες της επιστημονικής γραφής. Όμως τα Τ.Ε.Ι. οργανώθηκαν με τέτοιο τρόπο που η γνώση αυτών των κανόνων να είναι αναγκαία για τη λειτουργία τους. Εντοπίζουμε αυτή την οργάνωση σε τρία σημεία. Το ένα αφορά τις πτυχιακές εργασίες, το άλλο τον ορισμό μαθημάτων-αντικειμένων για τα οποία δεν υπάρχει συγκροτημένη επιστημονική γνώση και το τρίτο τον ίδιο χαρακτήρα των Τ.Ε.Ι..

α) πτυχιακές εργασίες. Η πτυχιακή εργασία, είναι μια έρευνα, την οποία ο σπουδαστής είναι

υποχρεωμένος να παρουσιάσει γραπτά και προφορικά σε μια τριμελή επιτροπή καθηγητών. Εάν, όμως, το ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν παράγει τους ανθρώπους με βάση τους κανόνες και τις τεχνικές της έρευνας και της επιστήμης, αλλά με βάση την αποστήθιση του ενός συγγράμματος, τότε οδηγούμαστε στη διαμόρφωση της υπόθεσης ότι οι πτυχιούχοι και μεταπτυχιακοί καθηγητές δεν έχουν τις ικανότητες να διευθύνουν τις πτυχιακές εργασίες.

β) η ανάγκη δημιουργίας επιστημονικής γνώσης. Το Υπουργείο παιδείας, συνεργαζόμενο με το εκπαιδευτικό προσωπικό που ασκούσε έλεγχο στα Κ.Α.Τ.Ε.Ε., ίδρυσε το 1983 τα Τ.Ε.Ι. και όρισε, από τη μια, τα μαθήματα και το περιεχόμενο των μαθημάτων, δεν όρισε όμως, από την άλλη, και τα βιβλία που θα έπρεπε να δίνονται: παραχώρησε την πρωτοβουλία αυτή στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Ο δευτεροβάθμιος χαρακτήρας των Τ.Ε.Ι. νομιμοποιεί το διορισμό εκπαιδευτικού προσωπικού, που αγνοεί τους κανόνες επιστημονικής έρευνας και γραφής, και ο πανεπιστημιακός τους χαρακτήρας ακυρώνει αυτόν τον διορισμό. Οι καθηγητές πολλές φορές δεν μπορούν να προτείνουν στους σπουδαστές βιβλία που να ανταποκρίνονται στην προκαθορισμένη ύλη των μαθημάτων γιατί, πολύ απλά, αυτά δεν υπάρχουν και επομένως θα πρέπει να δημιουργήσουν γνώση. Ως εκ τούτου η ικανότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού γι' αυτή τη

δημιουργία αποτελεί βασική προϋπόθεση και είναι ένα πρόβλημα που διαπερνά τα Τ.Ε.Ι..

Αυτά είναι τα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Τ.Ε.Ι. μέχρι σήμερα. Όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω τα Τ.Ε.Ι. έρχονται αντιμέτωπα και με τα προβλήματα που έχουμε αναλύσει στο 3^ο μέρος της εργασίας όπου ασχοληθήκαμε με τα ΑΕΙ.

Κάποιες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών που αντιμετωπίζουν τα Τ.Ε.Ι. ειδικότερα θα μπορούσαν να είναι οι έξης:

1. Επειδή οι Επιστημονικοί και Εργαστηριακοί Συνεργάτες υπηρετούν σχεδόν μονίμως στα Τ.Ε.Ι. και ως εκ τούτου, τα τελευταία, σημαίνει ότι τους έχουν εντάξει στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, θα πρέπει α) να καταργηθούν οι εννιαμηνιαίες συμβάσεις εργασίας, β) να καθοριστούν αξιοπρεπείς-λειτουργικοί μισθοί, γ) να συναφθούν συμβάσεις εργασίας ζετείς οι οποίες να είναι ανανεώσιμες.

2. Οι Επιστημονικοί και Εργαστηριακοί Συνεργάτες που δεν διαθέτουν τα τυπικά προσόντα να υποχρεωθούν, παραμένοντας στο έργο αλλά και με το μισθό τους, να εκπονήσουν, κατά τη διάρκεια δύο ζετών συμβάσεων, μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες και, στο βαθμό που το πετυχαίνουν να θεσμοθετείται η ένταξή τους στο Τ.Ε.Ι.. Στην αντίθετη περίπτωση να εγκαταλείπουν τα τελευταία. Στην προοπτική εκπόνησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών, θα πρέπει να ενταχθούν επίσης και οι τακτικοί

καθηγητές, που δεν διαθέτουν μεταπτυχιακά και διδακτορικά διπλώματα.

3. Επειδή ο θεσμός του διδάκτορα δεν είναι πανάκεια, πράγμα που το βλέπουμε και στα ΑΕΙ, όπου, γινότανε κάποιος καθηγητής όχι με την δημιουργία καινοτομικής γνώσης, αλλά με την συγγραφή-αντιγραφή εγχειριδίων, γι' αυτό υποθέτουμε ότι η αναβάθμιση των Τ.Ε.Ι. δε θα γίνει μόνο με την εκπόνηση διδακτορικών εργασιών από τους έχοντες τα προσόντα ή με την πρόσληψη άλλων διδασκόντων, αλλά με την συγκρότηση σχεδίου που να τα εντάσσει σε μια ιστορική, ανταγωνίσιμη προοπτική, στη φάση της παγκοσμιοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, η αναβάθμιση θα γίνεται σταδιακά μετά την εφαρμογή του άρθρου 15 του Ν. 2916/01 που θεσμοθετεί τις μεταπτυχιακές σπουδές και την εφαρμοσμένη έρευνα.

4. Επειδή το Τ.Ε.Ι. δεν μπορεί να είναι ανώτατη τριτοβάθμια εκπαίδευση και ταυτόχρονα να ανατίθενται στους καθηγητές γνωστικά αντικείμενα τα οποία είναι έξω από την ειδικότητά τους, γι' αυτό ο χρόνος εργασίας των υπερβολικών ωρών θα πρέπει να καταργηθεί και να επαναπροσδιοριστεί κατά ένα τρόπο που να είναι λειτουργικός.

Εάν η μείωση των γνωστικών αντικειμένων είναι ένα βασικό ενδεχόμενο της εξαγγελθείσας αναβάθμισης-ανωτατοποίησης Τ.Ε.Ι. υποστηρίζουμε ότι νομιμοποιείται τόσο η πρόταση των ζετών συμβάσεων, όσο και αυτή της «ένταξης των

Επιστημονικών και Εργαστηριακών Συνεργατών» στην προοπτική εκπόνησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών εργασιών, αφού με αυτή τη μείωση όχι μόνο θα εμφανιστεί με οξύ τρόπο, η αναγκαιότητα τους, αφού επίσης θα αυξηθεί η ζήτηση εκπαιδευτικού προσωπικού για την πλήρωση των θέσεων, που αντιστοιχούν στα υπό εγκατάλειψη γνωστικά αντικείμενα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο, οι εξελίξεις που σημειώθηκαν μεταπολεμικά στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας προκάλεσαν ριζικές μεταλλαγές στη δομή του παραγωγικού συστήματος και άλλαξαν τον παραδοσιακό ρόλο του Πανεπιστημίου και των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων αντίστοιχα.

Οι πιέσεις που ασκούνται στις επιχειρήσεις λόγω των εξελίξεων που αναφέραμε, σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό που στηρίζεται επίσης στη γνώση, έφεραν στο κέντρο της σύγχρονης κοινωνικο-οικονομικής ζωής το θέμα της συνεργασίας των ανωτάτων ιδρυμάτων με τον κόσμο των επιχειρήσεων. Και αυτό για δύο κυρίως λόγους : πρώτον γιατί τα Ανώτατα Ιδρύματα είναι ο κατεξοχήν φορέας παραγωγής νέας γνώσης και δεύτερον γιατί αυτά έχουν την ευθύνη της κατάρτισης του στελεχιακού δυναμικού υψηλής στάθμης που χρειάζονται οι επιχειρήσεις προκειμένου να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις βρίσκονται μπροστά σε μεγάλες προκλήσεις με τη μορφή ανταγωνιστικών πιέσεων σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και με τη μορφή ευκαιριών για την παραγωγή νέων προϊόντων και την εισαγωγή καινοτομιών. Επίσης, οι επιχειρήσεις χρειάζονται ειδικά προγράμματα για την εκπαίδευση και επανειδίκευση του προσωπικού τους. Στον αγώνα αυτό έχουν ανάγκη της συνεργασίας του Πανεπιστημίου και των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, τα οποία διαθέτουν υψηλής στάθμης προσωπικό, καθώς και την αναγκαία υποδομή για έρευνα. Από την δική τους πλευρά, τα Πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι., είναι απαραίτητο να συνειδητοποιήσουν ότι στο βαθμό που αποδειχθούν ανίκανα να κατανοήσουν τις απαιτήσεις των καιρών και να μετάσχουν ενεργά στην εθνική προσπάθεια για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, μοιραία θα μείνουν στο περιθώριο των εξελίξεων, το δε κενό θα καλύψουν άλλα ιδρύματα και φορείς μη πανεπιστημιακού χαρακτήρα. Όμως, για να μπορέσουν να ανταποκριθούν τα ανώτατα ιδρύματα στα νέα τους καθήκοντα, χρειάζονται πόρους. Ειδικότερα, οι μεταπτυχιακές σπουδές, η θεωρητική και εφαρμοσμένη έρευνα, η ανάπτυξη προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης απαιτούν μεγάλα χρηματικά ποσά.

Στο σύγχρονο κόσμο της μάθησης, του ανταγωνισμού και της διεθνούς αλληλεξάρτησης που ζούμε, η συνεργασία Πανεπιστημίων, Τ.Ε.Ι.

και οικονομίας αποτελεί συνθήκη αναγκαία για την έγκαιρη και δημιουργική προσαρμογή της χώρας στις νέες συνθήκες. Ειδικότερα προτείνουμε τα ακόλουθα:

Πρώτον, το κράτος σε συνεργασία με τα Ανώτατα Ιδρύματα και τον κόσμο της οικονομίας, πρέπει να διαμορφώσει το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο για μια αποτελεσματική συνεργασία των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι. με τις επιχειρήσεις. Είναι ανάγκη να θεσμοθετηθεί ως μέρος της αποστολής των Ανωτάτων Ιδρυμάτων η ενεργός συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Θα πρέπει να εντοπιστούν και να καταργηθούν οι παράγοντες που εμποδίζουν αυτή τη συνεργασία και να δημιουργηθούν ευέλικτοι μηχανισμοί ενίσχυσής της. Κρίσιμα θέματα για μια εποικοδομητική συνεργασία αποτελούν τα κριτήρια αξιολόγησης του επιστημονικού έργου του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, καθώς και τα συστήματα αμοιβών που ισχύουν σήμερα για τους πανεπιστημιακούς και οι δυσκαμψίες που υπάρχουν αναφορικά με την μετακίνησή τους.

Δεύτερον, από την πλευρά τους οι επιχειρήσεις πρέπει να αποδεχθούν ότι η συνεργασία αυτή είναι αναγκαία και ότι για το σκοπό αυτό πρέπει να διαθέσουν χρήματα, να αλλάξουν νοοτροπία και να δημιουργήσουν την αναγκαία υποδομή.

Τρίτον, το κράτος πρέπει να καθιερώσει και κίνητρα (οικονομικά, θεσμικά, ηθικά) υπέρ της συνεργασίας.

Τέταρτον, κρίσιμος παράγοντας για την ανάπτυξη γόνιμης και σε συνεχή βάση συνεργασίας αποτελεί η ύπαρξη αλληλοκατανόησης. Αυτό προϋποθέτει την ανάπτυξη κατάλληλης κουλτούρας. Η καλύτερη προσέγγιση στο θέμα αυτό θα ήταν η δημιουργία μια επιστημονικό-οικονομικής κοινότητας. Έτσι θα κατανοηθούν οι ιδιαιτερότητες κάθε χώρου και θα αναπτυχθούν γόνιμοι προβληματισμοί που με τον καιρό θα οδηγήσουν σε προχωρημένες μορφές συνεργασίας.

Πέμπτον, είναι απαραίτητο να θεσπιστούν κανονισμοί και να δημιουργηθούν μηχανισμοί προστασίας των Ανωτάτων Ιδρυμάτων από τους ενδεχόμενους κινδύνους που μπορεί να συνεπάγεται η συνεργασία τους με τον κόσμο των επιχειρήσεων.

ΠΗΓΕΣ

1. ΒΙΒΛΙΑ

Αλαχιώτης Στ.,(2000), *Η μεγάλη πρόκληση για τα ελληνικά Πανεπιστήμια*, Το Βήμα , Αθήνα.

Κιντής Α. Α.,(2001), *Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο στην Προοπτική του 21^{ου} αιώνα.*, Αθήνα, Gutenberg.

Περσίδης Σ.,(1998), *Το Πανεπιστήμιο του Μέλλοντος*, Αθήνα, ΕΣΠΙ Εκδοτική.

Τσουραμάνης Χρ.,(2000), *Κοινωνικά Προβλήματα*, Διδακτικές Σημειώσεις, Μεσολόγγι.

Χαραλάμπους Κ.,(2001), *Το αντικείμενο της Κοινωνιολογίας: ο ανθρωπο-κοινωνικός σχηματισμός*, Αθήνα, Οδυσσέας,.

2. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΘΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ, 8 Σεπτεμβρίου 2002,